

ZÁHADA DJATLOVOVY EXPEDICE

HORA MRTVÝCH

JEREMY BATES

THRILLER

Hora mrtvých

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Jeremy Bates
Hora mrtvých – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Jeremy Bates
HORA MRTVÝCH

JEREMY BATES

HORA MRTVÝCH

ZÁHADA DJATLOVY EXPEDICE

Poznámky k fotografiím:

Původní fotografie z průběhu Djatlovovy výpravy, z vyšetřování, z trestních spisů... jsou publikovány s laskavým svolením Nadace Djatlovovy výpravy (povolení 3106 vydané prezidentem nadace Jurijem Kuncevičem 22. července 2016 v Jekatěrinburgu).

PROLOG

POHOŘÍ SEVERNÍ URAL, SSSR, 1959

Poslední den života

Byl to zatím nejchladnější den, jaký expedice zažila. Silný západní vítr jim pronikal vrstvami oblečení a odhalené tváře měli zmrzlé na kost. S hlavami skloněnými k zemi čelila Djatlova skupina běsnění živlů a v sevřeném útvaru pokračovala na lyžích po nedotčeném povrchu masy nejmíň metr hlubokého sněhu. Pohyb v protivětru byl tak namáhavý, že navzdory polárním teplotám byli za chvíli zbrocení potem. Igor každou chvíli zastavoval, což neměl ve zvyku. Igor totiž jen málokdy odpočíval. Bylo tudíž jasné, že to je jen záminka, aby mohl pozorně sledovat cestu, kterou přišli, a aby se ujistil, že nejsou sledováni. Zolotarjov mu chtěl říct, ať už toho nechá. Podrývalo to morálku celé skupiny. Držel však jazyk za zuby. Byl mezi těmi studenty tak trochu outsider, vzali ho s sebou na poslední chvíli. Cítil, že mu nepřísluší zpochybňovat Igorovo vedení, obzvlášť před ostatními ne.

Zastavili, aby si udělali přestávku na oběd a pořídili ještě pár fotografií, ale typické úsměvy a energické pózy vystřídal výrazy zaryté odhodlanosti na pozadí drsné krajiny svědčící o tom, že se všech devět členů výpravy pohybuje na hranici sil.

Další hodinu cesty se kolem nich rozprostíral jehličnatý sibiřský les, který sváděl do poslední chvíle nerovný boj s velkým převýšením a drsným klimatem, dokud ho zcela nevystřídaly zakrnělé břízy a vyzáblé borovice vykukující jen sporadicky z bílé sněhové krusty. Mnoho stromků se naklánělo na stranu v různých opilých a pokroucených úhlech. Záviselo jen na duševním rozpoložení člověka, jestli je bude vnímat jako obrazy vznešené krásy, nebo pekelné ohavnosti.

Náhle dal Igor pokyn a celá skupina zastavila. Zolotarjov vzhledl od svých lyží pokrytých ledovou krustou. Skrz mlžný opar sněhových vloček toho moc neviděl. Shodil ze zad batoh a chtěl klesnout do závěje vedle Ziny a Ljudy, když si všiml, že Igor a Rustem spolu o něčem tiše, ale vzrušeně hovoří a živě přítom gestikulují.

Dojel k nim. „Co se děje?“ zeptal se a zabrzdil lyžařskými hůlkami.

Rustem si odfrknul. „Igor nás vede mezi horu 1096 a horu 805. Chce, abychom vystoupali na hřeben.“

Zolotarjov se zamračil. Pokud se chtěli dostat na horu 1096 nebo horu 805, čekal je asi stometrový výstup po velmi strmém svahu. Kdyby vystoupali na hřeben, mohli by se dostat do horského sedla vedoucího k hoře Otorten, která je za ním. Předchozí plán byl nicméně takový, že se utáboří na hoře 611, kde jsou stromy, jež je ochrání před větrem, a kde budou moci nasbírat dřevo na oheň.

„Igore, slunce zapadá v pět hodin,“ řekl. „Brzy bude tma. Nemůžeme jet na lyžích ve tmě.“

„Přesně to mu říkám!“ ohradil se Rustem.

„Pokud vyrazíme teď hned,“ nedal se Igor, „stihneme to na severovýchodní svah vrcholu 1096.“

„Tam ale není žádný úkryt,“ namítl Zolotarjov.

„Máme kamínka. Ráno jsem nasbíral dřevo. Můžeme se ohřát.“

„Ale proč prostě nejít na vrchol 611?“ zeptal se Rustem skoro nářikavým hlasem. Zolotarjov si všiml, že když nebylo po jeho, hned ztrácel nervy.

„Je to sice nejlepší místo pro tábor, na druhou stranu, jestli nás tam najde...“

Otočili se a dívali se do mlhy, která se před nimi tyčila jako neprostupná stěna.

„Tak bychom měli přestat debatovat a vyrazit,“ řekl Igor.

Rustema prostě ignoroval. Otočil se ke zbytku výpravy a hlasitě jim oznámil: „Je čas vyrazit! Za mnou!“

Skutečně vyrazil a s bradou skloněnou na prsa si chránil tvář proti nelítostnému protivětru.

Ostatní se zase postavili na lyže. Někteří dost dobře nechápali, co má v úmyslu, ale poslušně ho následovali. Všichni Igora respektovali a nikdo z nich nezamýšlel zpochybňovat jeho úsudek.

Do průvodu lyžařů se zařadil i reptající Rustem a nakonec i Zolotarjov, jenž procesí uzavíral.

Chůze byla nesmírně náročná, a jakmile dosáhli hřbetnice, museli otočit lyže a stoupat po svahu úkrokem stranou. Během stoupání neviděli nic než vysoké závěje sněhu a z nich trčící kusy skal. Jen co stanuli na vrcholu, už tak drsné počasí se ještě drasticky zhoršilo. Temné bouřkové mraky zahrazovaly cestu zapadajícímu slunci. Čelní vítr byl dvakrát silnější než předtím a chrлил víry čerstvého bílého prášku do podoby neprostupné bílé zdi, takže nebylo možné odlišit, co je země a co obloha.

I přes tyto obtíže pokračoval Igor na severovýchod a těsně před setměním v pět hodin dal ostatním signál, aby zastavili na místě vypadajícím jako nekonečná pustina plná sněhu. Zolotarjov neviděl žádné orientační body, podle kterých by mohl určit směr. Ta zatracená vánice snížila viditelnost na nulu. Neměl ponětí o tom, jak da-

leko se vlastně dostali a kde se zrovna nacházejí. Velmi zhruba tušil, že jsou někde v západní části nechráněného horského sedla.

Igor se otáčel kolem dokola, obhlížel nehostinné okolí a mhouřil oči před mrazivými krystalky, které zraňovaly jeho obličej. Vzápětí vydal rozkaz, že se utáboří právě tam, kde stojí.

Rustem začal okamžitě protestovat: „To je šílenství! Musíme se vrátit do údolí a počkat tam do rána.“

„Nemůžeme!“ odsekl Igor. „Ztratili bychom celý den cesty! Chceš snad zítra opakovat ten výstup znovu?“

„Má pravdu, Iгоре,“ ozval se Zolotarjov. „Ta bouře je hrozná. Měli bychom se vrátit...“

„Ne!“ zařval Igor. „Utáboříme se tady!“

Dorošenko, Kolevatov a Zina byli na hádky příliš vyčerpaní a hned rezignovaně shazovali batohy ze zad. Za chvíli už všichni pomáhali stavět stan na západním svahu hory 1096 neboli Cholat Sjachyl – jak je označována v jazyce domorodého kmene Mansijů – Hory mrtvých.

* * *

Zatímco skupina připravovala v podmínkách doby ledové tábořiště, přešlo denní světlo do přízračného stmívání, až se zcela vzdalo úplné tmě. Teprve tehdy si uvědomili, že postavili stan vchodem proti větru, nezbyly jim už ale síly na to, aby svou chybu napravili. Byli vlastně tak udření, že se ani nenamáhali postavit vaříč a ohřát si večeři. Místo toho pojedli studené maso a suchý chleba. Seděli přitom mlčky při svíčkách. Nikdo nezpíval. Nikdo se nepouštěl do obvyklých diskusí o lásce, poezii a vědě.

* * *

Bouřlivý vítr bičující bez ustání stěny jejich plátěného příbytku byl palčivou připomínkou, že jsou uvězněni na svahu hory uprostřed děsivé sněhové bouře. Někteří členové skupiny, možná dokonce drtivá většina, obviňovala za tuto bezútěšnou situaci především

Igora. Ačkoli nikdo z nich nevyslovil nahlas jedinou výčitku, nevraživost doutnající pod povrchem byla zcela zřejmá. Zolotarjov cítil jedovatou atmosféru ve stanu stejně zřetelně jako palčivý mráz, který mu pronikal až do morku kostí.

O den dřív tomu tak ještě nebylo. Všichni byli zkušené turisté a horolezci. Věděli dobře, do čeho jdou, co je v sázce a jaká jsou rizika spojená s výpravou do vzdálené divočiny. Věděli, že příroda se může bez varování obrátit proti nim. Věděli, že každý občas udělá nějakou chybu, s níž se později musí vyrovnat.

Teď šlo však o úplně jinou situaci. Igor už nebyl tím Igorem, kterým byl před čtyřicetimi hodinami. Byl stažený do sebe, neustále si pohrával se svým cepínem a něco si pro sebe mumlal. Odmítl společnou večeři. Místo ní se rozhodl hlídkovat na prahu vchodu do stanu atakovaného větrem. Raději bude zírat do noci decimované sněhovou bouří.

Když Rustem poznamenal, že Igor nechává ze stanu unikát tělesné teplo, které se tu akumuluje, Igor se na něj jen zamračil. Potom beze slova uzavřel a zajistil chlopně stanu, nonšalantně vyřízl ve stěně stanu otvor a pokračoval v hlídkování.

Tehdy se obavy změnilly v nepřátelství a uvnitř skupiny začaly pomalu klíčit zárodky vzpoury. Byli uprostřed ničeho, efektivně izolovaní jako galéra plující oceánem. Nemohli přece Igora vykázat ven do bouře, znamenalo by to pro něj jasný rozsudek smrti. Nemohli dělat nic jiného než vydržet jeho paranoidní kašpařiny do rána a možná se ho pokusit přivést trochu k rozumu.

Po večeři, když se všichni chystali spát, Igor prohlásil: „Musíme držet hlídky.“

Jeho slova vyvolala kolektivní zabučení.

„Igore,“ napomenula ho Zina, „nevíme, jak daleko na sever jsme došli. Musíme monitorovat počasí, doufat, že se to zlomí, abychom

se mohli soustředit na horu 611. Podle azimutu a mapy zjistíme, kde jsme.“

„Proč nepočkat do rána?“ zeptal se Dorošenko.

„Pokud se počasí neumoudří, tak co?“

„Budeme čekat...“

„Prostě o tom nebudeme diskutovat! Každý bude mít hodinu hlídku. To snad není taková zátěž, nebo ano? Budu ji mít první.“

Vyšel ven ze stanu.

„Kdo je na řadě, aby psal deník výpravy?“ poznamenal Rustem.

„Já,“ přihlásil se Zolotarjov. „Ale myslím si, že dnes se na to můžeme klidně vykašlat.“

Všichni připustili, že postavení tábora na svahu hory uprostřed sněhové bouře je spolehlivě diskvalifikovalo v získání horolezeckého certifikátu III. třídy.

Rustem zašeptal: „On to na nás pořád hraje, a snaží se, aby...“

„To stačí!“ okřikl ho Zolotarjov. „Dobře, tak prostě vystoupáme na vrchol zítra a pak se budeme vracet zpátky. Zapomeňte na tuhle noc a jděte si odpočinout.“

A to taky udělali. Igor se po skončení hodinové hlídky vrátil do stanu. Kolja si obul boty a vrchní ošacení a vydal se udatně do zimy. Zolotarjov nemohl spát a rozhodl se, že si půjde dát cigaretu. Zrovna si nazouval boty, když Kolja vykřikl.

Igor, který spal v přední části stanu, sebou trhnul a probudil se. Odhrnul chlopně a vystrčil ven hlavu. Zolotarjov se prodíral k východu přes těla ostatních členů výpravy, kteří se mátožně probouze-
li, a také vykoukl ven.

To, co uviděl, ho naplnilo neskonalou hrůzou.

* * *

Ve chvíli, kdy nad Severním Uralem vycházelo slunce, bylo všech devět členů lyžařské expedice již po smrti. Někteří zemřeli na děsi-

vá zranění, která utrpěli. Oficiální vyšetřování jejich smrti trvající několik měsíců nakonec nedospělo k žádnému finálnímu vysvětlení toho, co se Igoru Djatlovovi a jeho přátelům tu noc stalo, a bylo uzavřeno s tím, že podlehli „neznámé síle, které se nedokázali ubránit“. Sovětské úřady následně celou oblast na tři roky uzavřely a vyšetřovací spis byl uložen do tajného archivu.

Tento incident zůstává dodnes jednou z nejděsivějších nevyřešených záhad dvacátého století.

ČÁST PRVNÍ

„Když jste vyloučili nemožné, pak to, co vám zůstane, ať už je to jakkoli nepravděpodobné, musí být pravda.“

— SIR ARTHUR CONAN DOYLE —

KAPITOLA 1

SOUČASNOST

„Váš pas,“ požádal mě úředník pasové kontroly za přepážkou. Jeho zubatý sestřih blond vlasů rámoval kulatý obličej s mírně šilhavými očima, které připomínaly cvrnkací kuličky zasazené hluboko do těsta. Štítek na jeho uniformě sděloval, že se jmenuje Ivan Suslov.

Položil jsem pas a migrační kartu na vysokou přepážku imigrační budky. Úředník přejel identifikační stránku elektronickou čtečkou, podíval se na monitor počítače a pak na mě.

„Turista,“ řekl a znělo to spíš jako sdělení než jako otázka.

„Přesně tak,“ odpověděl jsem.

„Jak dlouho se chcete zdržet v Rusku?“

„Deset dní.“

„Co děláte?“

„V Rusku?“

„Jaké je vaše zaměstnání?“

„Jsem učitel,“ odpověděl jsem mu a opakoval tak to, co jsem napsal do žádosti. Nebyla to pravda.

„Co učíte?“

„Co učím?“ Pokrčil jsem rameny, protože mě ta otázka trochu překvapila. „Všechno.“

Výraz ve tváři Ivana Suslova se najednou změnil. Připomínal teď výraz policejního ohaře, který zavěšil pachovou stopu.

„Jsem suplující učitel,“ dodal jsem. „Učím na střední škole, na základní škole, různé předměty.“ Pokrčil jsem znovu rameny a předstíral nezájem. „Prostě všechno.“

Ivan si mě ještě chvíli prohlížel. „Kde budete bydlet?“

„V hotelu Hyatt,“ odpověděl jsem.

Do kolonky, kterou jsem při vyplňování evidentně přehlédli, dopsal tlustou černou fixou HYATT.

„Budete tam po celou dobu pobytu?“

„Ano,“ odpověděl jsem, přestože to byla další nepravda.

„Jste sám?“

„Ne, s kamarádem.“ Ukázal jsem palcem na jednu z vedlejších řad. „Je támhle.“

Ivan Suslov se ani neobtěžoval pohlédnout směrem, kterým jsem ukazoval. Místo toho zalistoval mým pasem, úmyslně přehlížel ošoupané stránky pokryté zažloutlými inkoustovými razítky, až se konečně dostal na prázdnou stranu. Úderem gumového razítka do ní vyrazil svůj vlastní otisk, načmáral přes něj aktuální datum a podal mi pas.

„Příjemný pobyt v Rusku,“ řekl.

* * *

Mezi imigračními budkami se dalo volně procházet, a tak jsem se vrátil o tři přepážky zpět, kde se můj kámoš Disco zrovna vybavoval s imigrační úřednicí s opravdu úctyhodným ohonem krásných lesklých vlasů. Oficiálně se jmenoval Richard Brady, pokud ale pocházíte z městečka v Louisianě jménem Disco a přestěhujete se do velkého města, jako je L. A., abyste se stali hercem, je poměrně pravděpodobné, že vám začnou říkat Disco.

Na monitoru imigračního úředníka byla zrovna otevřená Discova fotografie. Štíhlý, černá pleť, vlasy tak rovné a dokonalé, jako by je

někdo nakreslil tužkou, přimhouřené, ale velmi výrazné kaštanové oči, monumentální lícni kosti a široká ústa prozrazující permanentní sklon k úsměvu, jako kdyby dokázal najít na každé minutě života něco humorného, což v jeho případě celkem odpovídalo realitě.

Teď tu čněl nad imigrační budkou a vypadal jako naprosto cizorodý prvek – něco jako hlasitý výkřik na tiché klášterní chodbě. Nebylo to ale rozhodně tím, že to byl jediný Afroameričan v homogenním davu bělochů, ani tím, že měl i bez bot skoro dva metry. Důvodem byl jeho oblek z česané příze se vzorem žraločí kůže a sakem na dva knoflíky. Tenhle ohoz byl křiklavý i na poměry losangeleského letiště, nicméně zde na pomezí Sibíře, kde největším módním výstřelkem bylo pro většinu obyvatel maximálně tak obléct si montérky a sundat si přes rameno jednu nebo dokonce obě kšandy, nutil místní, aby se za žraločním mužem bezděčně otáčeli, a vyvolával epidemii kradmého úsměvu.

Disco konverzoval s úřednicí pasové kontroly ještě dobrou minutu, pak zablýskal svými sněhobílými zuby, přehodil si přes rameno jeden popruh své válcovité tašky Roman Duffle a kolem budky ke mně vykročil.

Plácnul mě po zádech ohromnou rukou a zahalasil: „Viděl jsi ji, kámo?“

Jeho cajunský dialekt chudých starofrancouzských usedlíků z Louisiany byl autentický mix quebecké francouzštiny a jižanské mluvy. Místo anglického „this“ a „that“ na vás chrлил přehršel „dis“, „det“ a pro celkové zmatení nepřítele také řůru francouzských a slangových výrazů.

„Koho?“ zeptal jsem se, aniž bych sdílel jeho euforii.

„Je sexy! Sexy!“

„A může tě poslat nejbližším letadlem domů.“

„Možná bych ji měl pozvat na kafe.“

„Imigrační úředníci?“

„Jsou to taky jen lidi, Bělouši. Ostatní je jen nechápou.“

Ačkoli jsem si, stejně jako Disco, tuto přezdívku ne zvolil a ani jsem s ní nesouhlasil, označení Bělouš celkem vystihovalo můj zevnějšek – se zelenýma očima a pokožkou poznamenanou chronickým nedostatkem vitamínu D jsem byl běloch jako poleno.

Na rozdíl od Disca jsem nebyl oblečen tak, abych ohromoval své okolí. Po většinu svého života jsem se udržoval v celkem slušné kondici. Pracoval jsem na sobě, jedl zdravě a vůbec se o sebe celkem dobře staral. Během posledních sedmi měsíců to ale se mnou šlo z kopce, kouřil jsem jak fabrika, chlastal první ligu a na všechno kašlal. A jak to asi mohlo dopadnout? Zanedlouho jsem měl pytle pod očima, a pokud bych se objevil v policejních hlášeních, určitě by tam zazněla fráze „muž zanedbaného vzhledu“. Zanedbaně jsem musel působit i dnes. Stál jsem tu rozčuchaný, v ošuntělém kostkovaném triku s dlouhým rukávem, zmačkaných džínách a ošmajdaných teniskách Converse. Mé blond vlasy sahající až na ramena byly umaštěné, a dokonce jsem i trochu zapáchal, což se snad dalo omluvit nevyhovujícími hygienickými podmínkami během třicetihodinového letu.

Vmísili jsme se s Discem do davu pasažérů procházejících bezpečnostní prohlídkou a ocitli jsme se ve velkém sále se sloupy pasetelových odstínů. Vydali jsme se k jedinému funkčnímu zavazadlovému pásu. Můj černý batoh byl jedním z prvních zavazadel, která se objevila v malém otvoru ve zdi. Bylo těžké si nevšimnout malé americké vlajky, kterou jsem nažehlil na kapsu, když jsem odjížděl z L. A. Nikdy jsem nebyl příliš velký vlastenec. Jakmile ale ze všech stran slyšíte, že nemáte při pobytu v cizině příliš vytrubovat, že jste Američan – jinak vám teroristi useknou hlavu nebo se na vás bude váš francouzský číšník dívat spatra – vychutnal jsem

si tuhle drobnou výstřednost a radost z toho, že budu tu idiotskou radu ignorovat.

Ačkoli jsme se s Discem odbavili skoro současně, jeho batoh, stejně jako můj šedesátilitrový – to byl minimální objem k tomu, aby pojal vybavení, které budeme potřebovat během naší túry do hor – se objevil na pásu až jako poslední.

„No vidíš, i ten tvůj batoh musí vyčnívat z davu,“ řekl jsem mu, když ho zvedal ze zavazadlového pásu.

„No, ještě ty začínej, Bělouši. V nouzi poznáš přítele.“

Za pár minut už jsme vycházeli z budovy letiště Koltsovo, aby do nás hned před vchodem udeřil ostrý mráz a sněhová vánice, kterou zažili naposledy vojáci během Blitzkriegu.

Zakrýval jsem si dlaní obličej, skenoval pohledem celou oblast a snažil se objevit stanoviště taxíků, když jsem zaznamenal prošedivělého chlapíka středního věku s mobilním telefonem na krku, který se k nám právě blížil.

„Potřebujete taxi?“ zeptal se.

„Ne,“ odsekl jsem rezolutně.

„Jsi blázen, kámo?“ vyděsil se Disco a zkrřížil ruce na prsou. Obrátil se k muži a zeptal se: „Kde jsou taxíky?“

Muž se na něj zamračil, protože evidentně nedokázal dešifrovat jeho přízvuk.

„De sou tacíky?“ opakoval jsem a dal jsem si záležet na tom, aby byla moje výslovnost ještě ledabylejší.

Disco na mě zíral, muž ale porozuměl, sdělil nám základní informace a dovedl nás k autu, které parkovalo očividně nelegálně v zóně určené pro autobusy. Zcela evidentně se nejednalo o regulární taxík. Žádná žlutá karosérie, žádná svítící cedulka na střeše. Jenom starý sedan v barvě zelených zvratků, který měl své nejlepší dny dávno za sebou.

„Za kolik?“ zeptal jsem se ho.

„Kam chcete?“

„Hotel Hyatt. Je to u...“

„Já vím, já vím. Pět set.“

Neměl jsem ponětí, jestli to je férová cena, nebo ne. Intuice mi říkala, že spíš ne. Nadhodil jsem: „Dvě stě padesát.“

Muž zavrtěl hlavou. „Čtyři sta.“

„Tři sta.“

Zafrkal. „Čtyři sta.“

Byla příliš velká zima na to, abychom se hádali, a tak jsme s Discem hodili své batohy do kufru a posadili se na zadní sedadlo. Když jsme vyjeli na přecpanou silnici pokrytou šedivou břečkou, Disco mě dloubnul loktem a pokynul hlavou směrem k volantu.

„Co je?“ zeptal jsem se.

„Chybí taxametr.“

„To je pirátskej taxík,“ vysvětlil jsem mu. Po zhroucení Sovětského svazu se celkový počet taxíků snížil na minimum, bylo jich jenom pár, operovaly na příliš velkém území, a kromě toho byly strašně drahé. Podnikaví občané čerstvě se rodící Ruské federace, kteří vlastnili auto, ale chyběly jim peníze, si proto často přivydělávali jako meloucháři v oboru taxislužby a byli ochotní odvézt každého, kdo na ně na ulici zamával.

„Mám pocit, jako když stopujeme,“ řekl Disco.

„Akorát, že to budeme muset zaplatit,“ podotkl jsem. „Je to něco jako Uber, kde policajti nemůžou na řidiče.“

Zaměřil jsem pozornost na zasněženou scenérii, která se míhala za okénkem vozu. Jekatěrinburg bylo velké město uprostřed země nikoho. Soudil jsem, že bude v tomhle asi dost podobné všem ruským metropolím. Patřil mezi největší města v Rusku – třetí největší za Moskvou a Petrohradem – možná před ním bylo ještě nějaké třetí

město. Už v dávné historii to bylo centrum průmyslu, něco jako ruský Manchester. V posledních letech se vzmohl a stal se i turistickým střediskem díky velkému množství divadel, muzeí a také díky zdejší alternativní hudební scéně, kde se dařilo temným experimentálním projektům.

Sledoval jsem všehochuť starých a nových budov – klasické kostely a kaple, moderní obchody a restaurace i olezlé bytové domy ze sovětské éry – a nemohl jsem nemyslet na Igora Djatlova a jeho přátele. Právě odtud se všichni v roce 1959 vypravili na tragickou expedici, aniž by tušili, že nikdy nevystoupí na vrchol hory Otorten a že je čeká nepříjemná, pro některé děsivá smrt, která bude i po půl století živit ponuré konspirační teorie.

Najednou mi přejel mráz po zádech a nebylo to poprvé od chvíle, kdy jsem se rozhodl vypravit se do Ruska. Musel jsem se znovu ptát, proč tohle celé, sakra, dělám.

Výzkum, to tak! Už jsem nashromáždil o Djatlovově výpravě kupu informací – z internetu i jiných zdrojů, jak v angličtině, tak v ruštině. Stačilo by to na celou knihu, možná i na víc knih. Nebylo tak trochu bláznovství vypravit se po stopách těchto zasvěcenců smrti? Nevystavoval jsem sebe i Disca neúměrně velkému nebezpečí? Ať tak či onak jsem věřil v Murphyho zákon a byl si vědom toho, že se chystáme na několik dní do velmi odlehlé a velmi chladné oblasti. Pokud se nám stane něco nepředvídatelného, jsme v pěkném průseru.

Řidič si něco mumlal rusky pod fousy.

„Něco v nepořádku, šéfe?“ zeptal jsem se.

„Slyšíte?“

„Co máme slyšet?“

„Problém s autem.“ Zabočil prudce k chodníku a zařadil neutrál.

„Počkejte tady, zkontroluju to.“ Oběhl dokola auto a dostal se doza-

du k motoru. Otočil jsem se, abych ho mohl sledovat zadním okénkem, dokud mi kapota nezablokovala výhled.

„Ten týpek mě fakt vytáčí,“ řekl Disco.

„Co tě na něm štve? Ten mobil na krku?“

„Všechno mě na něm štve. Připadá mi jako nějaký padouch z Bondovky.“

„Možná už někde loví montážní páku na pneumatiky. Vlítne sem na nás a rozmlátí nám hlavy.“

„Já si nedělám srandu. Co tam vzadu vlastně dělá? Pokud je něco s motorem, co dělá v kufru?“

„A kurva!“ zařval jsem, protože mi to došlo. Prudce jsem otevřel dveře, vyskočil ven a pospíchal k zadní části vozu. Horní část řidičova těla byla hluboce ponořená do otevřeného kufru. Rychle se narovnal.

„Nějaký problém, šéfe?“ oslovil jsem ho znovu.

Muž pokrčil rameny. „Byl tam hluk. Tik, tik, tik.“

„Z kufru?“

Přikývl, rychle uchopil kapotu a chtěl ji zabouchnout. Stačil jsem ji ještě podržet.

Disco se objevil na opačné straně vozu. Mračil se.

„Co se tady děje?“

Volnou rukou jsem ukázal na jeho zavazadlo, respektive na jeho rozepnutou kapsu. „Ten sráč se nám hrabal ve věcech.“

„Do píči!“

Vyndal jsem svůj batoh z kufru a hodil ho na silnici pokrytou špinavou břechkou.

„Vezmi naše věci ze zadního sedadla,“ přikázal jsem.

Disco ze sebe sypal jednu francouzskou nadávku za druhou a spěchal ke dveřím.

„Čtyři sta,“ řekl mi řidič a nastavil dlaň.

„Vy si snad, kurva, děláte srandu,“ užasl jsem.

„Tři sta.“

„Buď rád, že nezavolám policajty.“

Rozzlobeně se na mě podíval, evidentně přesvědčený o tom, že je to on, kdo má právo být naštvaný. Prudkou chůzí vyrazil, vlezl do auta a zabouchl za sebou dveře. Disco mezitím vylezl ven z auta a nesl hromadu našich věcí. Když jsem se sklonil do kufru pro jeho batoh, pneumatiky taxíku zakvílely a vůz vystřelil do ulice.

„Arrête!“ zařval Disco.

„Hej!“ zakřičel jsem já.

Pirátský taxík ale jen zrychlil a zmizel v temné noci protkané závojem sněhových vloček.

* * *

Když se Disco trochu uklidnil – jeho jedinou útěchou bylo, že předtím nacpal pas i peněženku do své cestovní tašky a nikoli do ukradeného batohu – strávili jsme dalších deset minut čekáním v bláhové naději, že se objeví nějaký regulérní taxík. Žádný se však neobjevoval, a tak jsme začali mávat na auta, která projížděla kolem nás. Ačkoli jsme rozhodně nechtěli chytit další pirátský taxík, museli jsme se dostat dál. Navíc bylo pod nulou a my byli stále oblečení v původním oblečení z L. A.

Za chvíli nám naštěstí zastavila stříbrná Lada. Nasedli jsme na zadní sedadla tohoto malého auta ruské výroby – tentokrát jsem si nechal batoh na klíně – a teprve potom jsme si všimli, že auto řídí žena. Měla čepici s kožešinou, takže jsem mohl jen letmo spatřit její tvář, když se na nás otočila a zeptala se, kam jedeme. Bylo jí asi pětatřicet, nebyla to žádná krasavice, ale byla docela hezká.

Během jízdy jsme mlčeli, nebo skoro mlčeli, protože Disco si stále brumlal pod fousy nějaké pohrdlivé komentáře na adresu pirátského taxikáře.

Žena nás vyložila na parkovišti s obsluhou u hotelu Hyatt a řekla si o sto dolarů. Dal jsem jí dvě stovky. Pokud měla z toho dýška radost, rozhodně to nedala najevo.

Hotelová hala byla moderní a tichá. Z vysokého stropu visely lustry připomínající vejce a tenký recepční pult zase evokoval interiér kosmické lodi Hvězdné flotily. Během přihlašování nás recepční, krásná blondýna dávající okázale najevo svůj chlapecký sestřih á la Taša Jarová ze Star Treku, informovala, že lázně a sauna jsou mimo provoz. Jako kompenzaci nám dala každému poukaz na masáž zdarma. To neznělo špatně, uvážil-li člověk, že do sauny vůbec jít nechtěl.

Typický uniformovaný zřízenec zavalitější postavy naložil můj batoh na klecový vozík a oznámil mi svou angličtinou se silným akcentem, že ho odveze do mého pokoje.

Disco i ve výtahu pokračoval v lamentaci nad ztraceným zavazadlem, což jsem komentoval slovy: „Alespoň nebudeš muset dávat Igorovi spropitný.“

Zvedl ruku. „Asi ti dám přes držku, Bělouši.“

„Tady.“ Podal jsem mu svůj poukaz na masáž. „Můžeš si dát dvě hodiny místo jedny.“

Výtah cinknul, dveře se otevřely a my jsme nesměle vykročili do chodby pokryté kobercem vedoucím k našim pokojům. Ty byly hned vedle sebe.

„Zaklepu na tebe v devět ráno?“ zeptal jsem se ho.

„Možná budu ve městě,“ odpověděl. „Musím si nakoupit, však víš.“

„Musíme včas vyrazit.“

„Pirátský taxíky,“ zabručel už nejmíň posté. „Doufám, že mi nebude zítra v pokoji krámovat nějaká pirátská pokojská.“

Otevřel jsem si kartou pokoj a vešel do temné chodbičky. Světla se automaticky rozblíkala a objevil se prostorný a čistý pokoj s ná-

dechem art deca. Vysoká okna od podlahy až ke stropu nabízela výhled na řeku Iseť a také na Chrám Na krvi, pojmenovaný tak proto, že byl postaven na místě někdejší rezidence posledního ruského cara, jenž byl i se svou rodinou a služebnictvem zavražděn bolševiky během revoluce v roce 1918.

Shodil jsem batoh na královskou postel a zamířil rovnou k minibaru. Během letu na trase L. A.–Moskva se mi před usnutím podařilo zbouchnout pět piv a na lince do Jekatěrinburgu ještě jedno, takže jsem byl už dost otupělý a na hotelu vypil už jenom jedno.

Obrátil jsem do sebe ale ještě jednu dost předraženu miniaturu láhve whisky a s příjemným teplem v útrobách jsem si na ergonomickou pracovní desku stolu postavil dvě láhve Heinekenu. Otevřel jsem notebook, abych si před zítřejší ranní schůzkou se zástupci Nadace Igora Djatlova ještě prošel pár poznámek.

Kliknul jsem na notepad a našel složku mého výzkumu, kterou jsem předtím pojmenoval Mexiko 2010 s cílem odvést pozornost ruských úředníků v případě, že by nespokli i s navijákem historku o účelu mé návštěvy. Agent 007 by byl asi mazanější, avšak i malá lest může zafungovat.

Otevřel jsem soubor označený číslem jedna. Byl to první ze třiadvaceti souborů obsahujících skoro pět set stránek vyšetřovacího spisu z roku 1959 týkajícího se tragédie Djatlovovy výpravy. Sovětské orgány tehdy spis zařadily do sekce tajných dokumentů sverdlovského oblastního archivu trestních spisů, kde byl uložen až do devadesátých let, kdy mohly být některé jeho části okopírovány a poskytnuty k nahlédnutí veřejnosti. Od té doby se dostávaly postupně na světlo i zbylé části, ačkoli se někteří noví Snowdenové domnívali, že klíčové stránky se stejně ztratily. Já jsem vlastnil zřejmě jediný anglický překlad spisu, který jsem si objednal u jednoho profesora ruských studií z Kalifornské univerzity.

Zběžně jsem listoval překladem deníku Djatlovovy výpravy a musel jsem přitom obdivovat odvalu a odhodlání, s nimiž se vydávali na poměrně nebezpečnou cestu, z níž pro ně nakonec nebylo návratu. Mezi řádky bylo patrné anarchistické vzrušení, třeba když polemizovali o tom, jestli se smí ve vlaku hrát na mandolínu, jestli si s sebou někdo vzal sůl, měřítko nebo kam se poděl jejich společný nůž. Bylo to právě jejich nadšení pro dobrodružství, co na mě už v dětství hluboce zapůsobilo a motivovalo mě k mým vlastním cestám – třebaže zimní výlet do mrazivé ruské divočiny zrovna neodpovídal mé představě o dobré zábavě. Tito mladí turisté však žili v úplně jiné době než my. Vrcholila studená válka a v Sovětském svazu ovládala komunistická strana téměř každý aspekt života jednotlivce. Mnoho občanů v důsledku toho hledalo útěchu ve sportu a řada z nich holdovala „turistice“, ačkoli tento výraz neodpovídal tradičním představám dnešního západního člověka o významu tohoto slova. Termín označoval organizované venkovní aktivity, jako jsou túry, výlety, táboření, horolezectví nebo rekreační běžkování. Tato záliba byla mezi lidmi stále populárnější, protože umožňovala partě kamarádů uniknout každodenní dřině a trochu se odvázat, aniž by je přitom sledovaly zvědavé oči a uši státních orgánů.

Vůdcem této lyžařské výpravy se stal právě Igor Djatlov. S řídnoucími vlasy, očima posazenými široko od sebe a mezírkou mezi předními zuby to sice nebyl předobraz atraktivního vůdce výpravy, byl ale velmi inteligentní, bystrý a měl zvláštní velitelské charisma, díky němuž ho druzí lidé přirozeně respektovali. Protože podnikl na Severní Ural už tři výpravy, znal tuto oblast lépe než kdokoli jiný. Byl také puntičkář a detailista a během výprav do hor trval na tom, aby se všichni řídili jeho pokyny.

Na základě různých indicií se můžeme domnívat, že byl tajně zamilovaný do jedné ze dvou členek výpravy, Zinajdy Kolmogoro-

vové, jejíž fotografii našli v jeho soukromém zápisníku. Zina, jak jí její přátelé říkali, byla krásná černovláska s tmavýma očima, která předtím chodila s jiným členem skupiny, Jurijem Dorošenkem.

Jurij Krivoniščenko, Rustem Slobodin a Nikolaj Thibeaux-Brignolles byli absolventi Uralského polytechnického institutu (UPI) a kvalifikovaní inženýři. Krivoniščenkovi ale ve skupině říkali spíše „Georgij“, aby ho odlišili od ostatních dvou Jurijů, zatímco Thibeaux-Brignolles byl prostě „Kolja“, protože se jim jeho příjmení, které zdědil po svém otci, francouzském komunistovi popraveném Stalínem, obtížně vyslovovalo. Kolja slíbil své ovdovělé matce, že to bude jeho poslední horská výprava – svůj slib svým způsobem dodržel.

Každá skupina mívá nějakou černou ovci a zde tuto funkci plnil Alexandr Kolevatov. Předtím, než vystudoval nukleární fyziku na Uralském polytechnickém institutu, pracoval v Moskvě v tajné laboratoři organizované v rámci 9. oddělení NKVD, Stalínovy tajné policie, předchůdce KGB. Kolevatov si na každé expedici velmi pečlivě vedl své vlastní zápisky, a nebylo proto jasné, proč v opuštěném stanu nebyl nalezen jeho deník.

Druhou ženou v expedici byla Ljudmila Dubininová. Tato přímočará žena se silnou vůlí byla známá jako neochvějná komunistka, která s velkou oblibou a zcela upřímně používala fráze jako „Za Stalina!“ či „Za vlast!“. Svými slámovými vlasy a prostým zevněškem připomínala propagandistický plakát z roku 1941, na němž žena s rudým šátkem a s hradbou bajonetů za zády deklaruje heslo: „Vlast tě volá!“

Semjon Zolotarjov se stal členem výpravy až na poslední chvíli, s nikým z výpravy se neznal a z nevysvětlitelných důvodů se ostatním představil pod falešným jménem Saša. Byl starší než oni a byl veteránem z druhé světové války, během níž získal hodnosti seržanta a čtyři válečná vyznamenání. Sloužil ve speciální jednotce vojen-

ských techniků, kterou bychom mohli klidně nazvat sebevražednou jednotkou, neboť jejím úkolem bylo likvidovat obranné pozice nepřátel, což bývalo provázeno intenzivní palbou. V bitvách o Kaliningrad a Berlín zahynulo již v prvních dnech bojů osmdesát procent členů těchto útvarů. Asi bychom řekli, že měl Zolotarjov štěstí, jako člena Djatlovovy výpravy ho ale jeho štěstí opustilo – smrt ho zastihla v ranních hodinách přesně v den jeho jednatřicátých narozenin a nebyla ani rychlá, ani milosrdná.

Posledním členem Djatlovovy výpravy byl dvaadvacetiletý Jurij Judin. Byl to právě on, kdo se kvůli bolestivému záchvatu revmatické artritidy musel od výpravy v polovině cesty odpojit a vrátit se do Sverdlovsku. Stal se tak jediným přeživším členem expedice.

Dal bych všechno na světě za to, abych ho mohl vyslechnout, zemřel však v roce 2013 ve věku pětasedmdesáti let. Jeho ostatky byly uloženy na hřbitov Michajlovskoje vedle ostatků jeho sedmi kamarádů. Ať už věděl cokoli, vzal si to s sebou do hrobu.

* * *

Igor Djatlov byl jako student radiotechniky expertem na navrhování a výrobu vlastních rádií a vysílaček. Na expedici k hoře Otorten s sebou ale žádnou nevzal. V padesátých letech tato zařízení totiž vážila třeba padesát kilo, což zcela znemožňovalo jejich použití na tak namáhavé výpravě. Jediným způsobem, jak se spojit se Sverdlovskem, byl telegraf, a podle plánu měli členové expedice na zpáteční cestě 12. února poslat z vesnice Vižaj telegrafem zprávu do Uralského polytechnického institutu, v níž potvrdí, že jsou v pořádku a na cestě zpět.

Když žádný telegram nepřicházel, rodiny členů expedice volali pracovníkům Uralského polytechnického institutu, kteří zaslali do Vižaje telegram s dotazem. Na druhý den obdrželi odpověď: „Djatlovova výprava se nevrátila.“ Pátrací skupina složená z dobrovolníků

z řad studentů se okamžitě vydala do uralských hor, aby zahájila pátrání po zmizelých turistech, zatímco ředitel univerzitního sportovního klubu letěl letadlem a pak vrtulníkem. Do pátrací akce se brzy zapojili i dozorcí z gulagů, nacházejících se v blízkosti města Ivděl, místní obyvatelé z kmene Mansijů, policisté a specialisté z Moskvy.

Za čtyři dny pak studenti Boris Slobcov a Michajl Šaravin objevili na západním svahu Cholat Sjachyl stan. Slobcov ho okamžitě identifikoval jako Djatlovův stan, protože před rokem pomáhal Igorovi s jeho výrobou sešitím ze dvou menších stanů.

Podpěrné tyče a vchod stanu otočený na jih dosud stály, zatímco zbytek stanu se zborčil pod vrstvou sněhu. Šaravin použil cepín, který našel pohozený ve sněhu, a rozřízl jím plátno stanu. Interiér připomínal palubu lodi Mary Celeste. Po členech výpravy ani stopa, jejich věci tu ale ležely zcela neporušené. Batohy a svrchní oblečení poházené po zemi, jako kdyby se připravovali ke spánku, osobní věci vyrovnané vedle dek, boty u vchodu. Člověk se mohl stěžít ubránit představě, že si jenom odskočili na ranní procházku a každou chvíli se vrátí.

V následujících dnech se ke stanu dostavilo několik pátracích týmů. Profesionální vyšetřovatelé tu ale ještě nebyli a nikdo nemyslel na to, aby se místo zachovalo v nedotčeném stavu nebo aby se fotograficky zdokumentovalo. Jednou z velkých chyb bylo zničení původních stop v okolí stanu. Níže ve svahu se však našly stopy osmi nebo devíti lidí, kteří neměli boty. Ty pak pokračovaly ve dvou organizovaných řadách do údolí řeky Lozva, asi po osmi stech metrech však úplně zmizely.

Absence dalších stop nasvědčovala, že se nevraceli zpátky.

* * *

Asi kilometr a půl odtud prováděli dva studenti průzkum údolí. Hledali vhodnou rovinu, na níž by mohl vzniknout tábor, který by

sloužil jako základna pro pátrací skupiny, jejichž počet se neustále zvyšoval. Kolem půlnoci objevili poblíž vysokého cedru dvě mužská těla částečně pohřbená pod sněhem. Muži leželi vedle sebe, byli bosí a svlečení skoro do prádla. Nedaleko od nich se nacházely ohořelé zbytky táboráku a zcela nevysvětlitelně i hromádka suchého dřeva. Bylo jasné, že oba muži umrzli – popáleniny na jejich rukou naznačovaly, že je strkali do plamenů v zoufalé snaze se zahřát. Proč ale nespálili i zbytek dokonale suchého palivového dřeva?

Studenti identifikovali mrtvé jako Jurije „Georgije“ Krivoniščenka a Jurije Dorošenka.

* * *

Další den se pátrací a záchranné skupiny přesunuly ze svahů hory Cholat Sjachyl do údolí řeky Lozva. Asi tři sta metrů od cedru objevil jeden příslušník kmene Mansijů tělo Igora Djatlova ukryté pod zhruba třiceticentimetrovou vrstvou sněhu. Ležel na zádech a zmrzlými rukama si zakrýval obličej, jako kdyby se těsně před smrtí před někým nebo něčím chránil. Byl oblečený lépe než oba Jurijové – měl kožešinovou vestu bez rukávů, svetr, lyžařské kalhoty, neměl však čepici, rukavice ani boty. Jeho náramkové hodinky se zastavily v 5:31, což ale nic neznamenalo. V padesátých letech se hodinky musely ještě natahovat a mohly se zastavit klidně po jeho smrti nebo i před ní, protože si je zapomněl natáhnout.

Podle místa nálezu i orientace Igorova těla to vypadalo, jako kdyby se snažil vrátit ke stanu. Záchranáři se později pokusili ověřit hypotézu, že se i ostatní členové výpravy vydali zpátky ke stanu, a rozhodli se pročesat celou oblast směrem od cedru ke stanu. Tato strategie se vyplatila. Asi tři sta padesát metrů od Igorova těla objevil policejní německý ovčák pod patnácticentimetrovou vrstvou sněhu tělo Igorovy tajné lásky Zinajdy Kolmogorovové. Měla

na sobě čepici, dva svetry a lyžařské kalhoty. Také ona postrádala rukavice a boty.

Několik členů pátrací skupiny se rozhodlo zabalit těla mrtvých lyžařů do cely a odnést je k velké skále, jež svým tvarem připomínala botu a také se jí tak říkalo – Kamenná bota. Zde měla být těla uložena, aby neustále nepřipomínala tragické události, k nimž došlo. Mezitím ostatní účastníci pátrací akce pročešávali oblast od cedru ke stanu a s pomocí ocelových tyček hledali další zasypaná těla – bylo už totiž zcela jasné, že cílem operace není záchrana živých, ale nalezení těl mrtvých.

K 1. březnu převzal vedení vyšetřování sverdlovský oblastní prokurátor Lev Ivanov, jehož jméno bylo od té chvíle nerozlučně spojeno s tragédií Djatlovovy výpravy. Ta je nadále posuzována jako trestněprávní případ. Druhý den ráno se několik dobrovolníků z řad studentů frustrovaných bezvýsledným sedmidenním hledáním vrátilo do Sverdlovsku, aby pokračovali ve studiu. Odjeli také specialisté z Moskvy. Na konci své stručné zprávy dospěli k závěru, že jde o jednoznačný případ typické nehody ve sněhové bouři, ačkoli nedokázali vysvětlit, proč členové výpravy opustili stan bez oblečení, třebaže vládly tak nepříznivé povětrnostní podmínky.

Dne 3. března byla těla Krivoniščenka, Dorošenka, Igora a Ziny převezena do márnice v Ivdělu. Patolog Ivan Laptěv, který prováděl jejich pitvu, došel k závěru, že Krivoniščenkovo a Dorošenkovo oblečení bylo z jejich těl sejmuto až po smrti, a vyloučil možnost paradoxního svlékání, k němuž dochází ve smrtelných případech hypotermie. V takové situaci si extrémně podchlazený člověk těsně před smrtí sám svlékne všechno oblečení. Na Dorošenkově tváři byl nalezen také šedý pěnovitý výměšek, který Laptěv spojoval se zraněním, k němuž došlo velkým tlakem na jeho dutinu hrudní. Ačkoli o tom nebyla v pitevní zprávě pochopitelně ani zmínka, prá-

vě k těmto zraněním docházelo při násilných výsleších tajné policie NKVD.

Při ohledání Igorova těla byly v první třetině předloktí jeho pravé ruky a na obou dlaních objeveny tmavě rudé škrábance. Byly to typické rány, k nimž dochází během souboje oběti s útočníkem. Modřiny se nacházely i v metatarzofalangeální oblasti čili na kloubech pravé ruky, což bývá opět typickým příznakem pěstního souboje.

Nashromáždění krve na určitých místech těla po jeho smrti způsobilo skvrnité zbarvení ve tváři a na hrudníku, což znamená, že musel zemřít čelem k zemi. Paradoxně byl ale nalezen v poloze na zádech.

Zina měla odřeniny a modřiny na tváři, rukou a dlaních a také dlouhou rudou podlitinu v bederní oblasti, jako kdyby ji někdo přetáhl obuškem nebo ji velmi silně stiskl v objetí. Jeden z jejích dvou svetrů byl roztržený, lyžařské kalhoty měla stažené. S ohledem na její výjimečnou krásu bych se nedivil, kdyby se ji někdo snažil svléknout. Ať už se o to ale někdo pokusil, nebo ne, nepodařilo se mu to, nebo od svého pokusu upustil. Podle Laptěva zemřela jako panna.

* * *

Právě když probíhaly tyto čtyři pitvy, dva členové pátrací skupiny našli tělo Rustema Slobodina. Bylo nalezeno na téže spojnici mezi cedrem a stanem, asi dvě stě metrů před Igorem a sto padesát metrů za Zinou. Měl čepici, svetr, lyžařské kalhoty, několik párů ponožek a plstěné boty neboli válenky.

Při ohledání těla byly zjištěny odřeniny obličeje, krvácení z nosu, oteklé rty a odřené klouby na obou rukou. To vedlo vyšetřovatele k otázce, zda mezi ním a Igorem nedošlo náhodou před jejich smrtí ke rvačce. Nebo bojovali s někým jiným? Vyšetřovatelé konstatovali i frakturu lebky. Stejně jako v Igorově případě bylo i Rustemovo tělo někým obráceno z původní polohy.

Působilo to na mě dojmem, že někdo prohlížel a kontroloval jejich těla.

Ale kdo? A proč?

Navzdory zraněním a velkému množství nezodpovězených otázek stanovil vyšetřovací tým jako příčinu smrti všech pěti lyžařů hypotermii.

* * *

V polovině března vypovídal v Ivdělu před vyšetřovací komisí respektovaný absolvent UPI Jevgenij Maslennikov, který vedl operace pátracích skupin. Popsal tehdy obtíže provázející záchranné akce – především silný nárazový vítr a minimální viditelnost – a doporučil, aby bylo další hledání odloženo na duben, kdy dojde alespoň k částečnému roztání sněhové pokrývky. Komise Maslennikovovu radu nejen ignorovala, ale nečekaně se rozhodla, že ho v čele pátrací akce nahradí armádní činitel – plukovník Georgij Ortjukov.

Poté se snažili přesvědčit rodiče členů výpravy, aby své děti nepochovávali ve Sverdlovsku, nýbrž ve společném hrobě v Ivdělu. To rodiny pochopitelně rozzuřilo, protože chtěly hroby svých dětí pravidelně navštěvovat. Státní orgány nakonec pohřbení ve Sverdlovsku povolily, ale pouze za podmínky, že pohřeb nebude jeden, ale bude se jednat o dva obřady v různé dny, a že průvod z márnice na hřbitov nepůjde kolem problematických míst, zejména kolem univerzity.

Záměr orgánů státní moci bagatelizovat události, k nimž došlo v horách, se však nezdařil. Jednak se na pohřeb dostavilo ohromné množství truchlících a pozůstalých, a navíc se rozkřikly zprávy o divných změnách v barvě těl členů výpravy – mluvilo se o hnědém či cihlovém odstínu. Dohady podpořily i výpovědi stovek svědků, kteří v průběhu února pozorovali nad horou Otorten a nad Cholat Sjachyl podivná oranžová kulovitá světla. Domněnky zesílily natolik, že si

lidé brzy sdělovali i velmi odvážné interpretace vysvětlující celý incident nejrůznějšími teoriemi od tajného vojenského cvičení až po přistání UFO.

Tato vysvětlení sledoval při svém vyšetřování i Lev Ivanov. Poté, co se vrátil z Moskvy, kam byl povolán z důvodů, o nichž s nikým na prokuratuře nehovořil, byl z něj úplně jiný člověk. O tajemných světelných jevech na obloze se už ani slovem nezmínil.

* * *

Další těla pátrači našli pod pětimetrovou vrstvou sněhu v hluboké soutěsce asi sedm set padesát metrů od cedru. Nacházela se v různých fázích rozkladu a byla proto urychleně transportována do márnice v Ivdělu. Pitvu Rustema Slobodina prováděl tentokrát kolega Ivana Laptěva, doktor Boris Vozrožděnnij. Podle jeho pitevní zprávy tři z těchto čtyř členů výpravy – Nikolaj Thibeaux-Brignolles, Ljudmila Dubininová a Semjon Zolotarjov – NEZEMŘELI na podchlazení.

Nikolaj Thibeaux-Brignolles byl kompletně oblečený a měl dokonce boty, což naznačovalo, že byl připravený opustit stan, nebo byl už mimo něj, když došlo k oné nevysvětlené události. Bylo také jasné, že si pouze neodskočil na záchod, ale musel být chvíli venku. Utrpěl řezné rány, zhmožděniny na rukou a několik fraktur lebky.

Ljudmila Dubininová měla na sobě Krivoniščenkův hnědý svetr. Měla také čepici, lyžařské kalhoty sežehnuté ohněm a ponožky, nikoli boty. Utrpěla rozsáhlá zranění – masivní poškození hrudníku, devět zlomených žeber, vnitřní krvácení a poškození pravé strany srdce. Jedním z nejděsivějších zranění byl ovšem chybějící jazyk. Sražená krev v jejím žaludku indikovala, že při ztrátě tohoto orgánu byla živá, její srdce bilo a tělem jí proudila krev, což vylučovalo, že by původcem mohly být myši, ptáci nebo mikrofauna přítomná v pomalu se rozpouštějící závěži.

Veterán Semjon Zolotarjov měl na sobě dvě čepice, šátek, košili s krátkým rukávem, černý bavlněný svetr, flanelovou bundu, vestu z ovčí kůže, podvlékačky, dvoje kalhoty, lyžařské kalhoty, vlněné ponožky a teplé kožené boty zvané burky. Jinými slovy tenhle chlapík nemohl zemřít na podchlazení. Příčinou jeho smrti bylo masivní zranění hrudníku natolik závažné, až se mu zkrvavená žebra propíchl kůží ven. Podle jednoho z členů pátrací skupiny držela na kost zmrzlá Zolotarjovova mrtvola v jedné ruce zápisník a v druhé tužku. Při jeho nalezení plukovník Georgij Ortjukov deník okamžitě zabavil a pročetl, aby následně pronesl nadávku adresovanou Zolotarjovovi. „Nic tam nepíše,“ prohlásil prý tehdy.

Říkal však pravdu? Nebo jen nechtěl prozradit tajemství, které Zolotarjov svému deníku svěřil?

Čtvrtým a posledním členem expedice, jehož tělo bylo nalezeno v rokli, byl Alexandr Kolevatov. Musel nějak uniknout stejně násilné smrti, která potkala jeho přátele, a byl pravděpodobně posledním, kdo zemřel. Je zvláštní, že se nepokusil svléknout ze Zolotarjova nebo Thibeaux-Brignollese po jejich smrti teplé oblečení nebo jim zout boty. Místo toho si naopak rozepnul svou vlastní bundu. Věděl, jakou smrtí zahynuli ostatní, a rozhodl se proto raději spáchat sebevraždu než se stát obětí téhož krutého osudu?

* * *

Ačkoli doktor Boris Vozrožděnyj nedokázal odpovědět na otázku, kdo nebo co bylo původcem smrti Nikolaje Thibeaux-Brignollese, Ljudmily Dubininové a Semjona Zolotarjova, naprosto jistě mohl prohlásit, co příčinou jejich smrti nebylo. Zcela totiž vyloučil pád do rokle nebo napadení jiným člověkem. Ani v jednom z těchto dvou případů by nemohla být vyvinuta síla dostatečná na to, aby způsobila natolik závažná zranění. K obdobným zhmožděním a zraněním mohlo podle jeho slov dojít pouze s nasazením takového množství

energie, které odpovídá například nárazu automobilu jedoucího velmi vysokou rychlostí.

Tento závěr vyvolal ve vyšetřovateli Lvu Ivanovovi další pochybnosti a navzdory oficiálnímu zákazu sledovat souvislost s podivnými světelnými úkazy na obloze pokračoval zcela na vlastní pěst v šetření této verze a čtyři dny před pohřbem členů výpravy nařídil provést ještě radiologický test jejich orgánů a oblečení. Rozhodně se nejednalo o standardní proceduru, protože potřebný nástroj – Geiger-Müllerův počítač – nepatřil tehdy, a dokonce ani dnes, mezi běžné přístroje používané při vyšetřování. O jedenáct dní později ovšem hlavní městský radiolog potvrdil, že orgány lyžařů nesly stopy radioaktivní látky, draslíku-40 a že Krivoniščenkův hnědý svetr vykazoval dvojnásobek běžné kontaminace částicemi beta záření.

Tato zjištění ale nakonec na závěry Djatlovova případu neměla žádný vliv. Tehdejší trestní řád totiž umožňoval prokuratuře provádět šetření pouze dva měsíce. Prokurátor sverdlovské oblasti pak mohl prodloužit šetření o jeden měsíc. Hodiny začaly odměřovat čas 26. února. Příslušný termín vypršel 27. května a 28. května, den po dokončení radiologických experimentů, uzavřel Lev Ivanov případ trestného činu jako nevyřešený. Nebyli zde totiž žádní pachatelé, které by bylo možné z činu obvinít.

* * *

Za dvě hodiny stálo na stole vedle mého počítače šest prázdných plechovek – vojáci stojící na stráži. Prošel jsem si pak ještě jednou všechny otázky určené Vasiliji Popovovi, které jsem si zapsal a hodlal mu je druhý den položit. Potom jsem sebou plácnul jak široký, tak dlouhý na postel, pomalu se propadal do hlubin spánku a poslední myšlenka, která mi prolétla hlavou, byla:

Co se, sakra, těm lidem mohlo stát?

KAPITOLA 2

POHOŘÍ SEVERNÍ URAL, SSSR, 1959

Devět dní do konce života

Teď se můžeme konečně uvolnit, pomyslela si Zina s úlevou, když se vlak konečně vyhrabal ze Sverdlovsku a pomalu se šinul k hornickému městu jménem Serov. Nechali bohužel balení až na ráno a závěrečné přípravy proběhly v horečném spěchu a pod bedlivým dohledem šéfa distribuce proviantu, který se je snažil popohnat slovy: „Rychle! Rychle! Rychle!“ Cestou z univerzity na nádraží pak ještě ke všemu uvízli v dopravní zácpě a museli dobíhat vlak, který už se pomalu rozjížděl. Zina si znovu rekapitulovala vše, co koupili, a v duchu doufala, že na nic důležitého nezapomněli. Brzy budou totiž odříznutí od civilizace. Nedostatečná zásoba cukru nebo chybějící cepín by samozřejmě nebyla žádná katastrofa, ale určitě by to nebylo ideální.

A i kdyby snad něco zapomněli, nechtěla se tím příliš trápit. Teď už bylo zbytečné řešit něco, co nemohou změnit. Byla už na několika expedicích a věděla, že pokud urazí každý den naplánovanou trasu, bude všechno v pořádku. Kromě toho – jestli zapomněli něco opravdu důležitého – řekněme třeba baterie do svítilny – Igor, v jehož vůdcovské schopnosti měla neotřesitelnou důvěru, jistě dokáže

vymyslet nějaké řešení. Na univerzitě byste nenašli člověka, který by dokázal přežít v obtížných podmínkách lépe než on.

A když už jsme u Igora – kde vůbec je?

Seděli namačkaní v místenkovém kupé třetí třídy, což byla o třídu nižší kategorie cestování vlakem než čtyřmístné kupé a o třídu vyšší než tvrdé kovové sedadlo. Vzhledem ke stísněným podmínkám zde platila čtyři nepsaná pravidla. Neopijte se a nehulákejte, nebo přijde bábuška a vynadá vám. Nejezte čpavá a aromatická jídla, jinak na vás začnou ječet děti. Zkontrolujte, zda sedíte skutečně na sedadle, na které máte místenku, jinak přijde pasažér, který na něj má právoplatný nárok, a vynadá vám. A konečně – neprďte, nebo vám vynadají všichni.

Zinin pohled spočinul na Juriji Dorošenkovi. Seděl přímo proti ní a koukal se stoicky z okna. To byl celý on. Dokázal sledovat z okénka zasněžené scenérie celou cestu a neříct ani slovo. Ne snad proto, že by s druhými nevycházel, jen byl prostě od přírody rezervovaný a ke spokojenosti mu stačilo mlčet. Když spolu ještě chodili, takhle klidná síla byla jednou z vlastností, které na něm vždycky strašně obdivovala.

Zina stále nechápala, proč se vlastně rozešli. Měla totiž pocit, že jim to spolu skvěle klapě. Vzala ho už dokonce do svého rodného města Kamensk-Uralskij, aby ho představila rodičům. Byl tak milý! Když kráčeli ulicí k domu jejich rodičů, byl hrozně nervózní. Stále dokola si opakoval jejich jména, aby je nezapomněl, otíral si zpoceně ruce o kalhoty a ptal se jí, jestli vypadá ve svém ošoupaném kabátě alespoň trochu přijatelně. V tom kabátě se cítil vždycky sebevědomě. Měl ho ale už několik let a šlo to na něm dost poznat. Otec mu ale zemřel v roce 1954, rok před jeho maturitou, a matka neměla moc peněz. Stále šetřila, aby mu mohla koupit nový kabát. Doufal, že by ho mohl mít už příští zimu.

Zina přemýšlela, jestli nechodí s nějakou jinou dívkou. Zlomilo by jí to srdce. Samozřejmě, bylo to trochu šílené. Neměli spolu pochopitelně žádnou dohodu, že nebudou s nikým chodit. A ona sama chodila s Igorem. Pravda – tajně. Nechtěli nikomu říkat, že spolu teď tráví většinu volného času v obavě, aby nezranili Dorošenkovy city.

Stejně jí ale Dorošenko moc chyběl. Byl vysoký a hezký, také inteligentní a přemýšlivý, milý a dokázal druhým naslouchat. A samozřejmě – úžasně líbal! To byl důvod, proč se nedokázala rozhodnout, kdo je lepší, jestli Dorošenko, nebo Igor, protože Igora políbila zatím jenom párkrát, zatímco s Dorošenkem se líbali... ach, nedokázala to ani spočítat.

Zina potlačila vzpomínky. I když bylo příjemné na jejich vztah vzpomínat, bylo to i bolestivé. Dorošenko ji už nikdy nepolíbí.

Na opačném konci vozu se objevil Igor doprovázený mužem nejmíň o deset let starším než oni. Muž měl toporné držení těla, očima těkal sem a tam a Zinu hned napadlo, zda není voják. Zároveň z něj ale vyzařovala určitá nenucenost a sebevědomí. Měl hnědé vlasy a navoskovaný, vzhůru nakroucený knírek téže barvy.

Georgij přestal hrát na mandolínu. Jurij Judin se probudil z lehké dřímoty a šťouchnutím loktem probudil i vedle sedícího Kolevatova. Ljuda odložila stranou plechovku s penězi, které už bůhví po kolikáté přepočítávala. Dokonce i Dorošenko se odtrhl od svého okna a všichni hleděli na nově příchozího.

„To je Semjon Zolotarjov,“ sdělil jim Igor. „Je místním průvodcem. Připojí se k naší expedici.“

Muž se usmál a odhalil tak dvě řady zlatých zubů. „Říkejte mi Saša,“ řekl.

* * *

Zina si zakryla rukou ústa před zívnutím. Bylo už pozdě, nebo spíš velmi brzy. Otevřela deník výpravy na první straně. Napsala tam

pár vět už na koleji ve svém pokoji. Chvíli přemýšlela, kde skončila a jak bude pokračovat. Jsme ve vlaku, napsala. Přezpívali jsme už všechny písničky, které jsme znali, a naučili se nové. Jsou tři hodiny ráno a všichni spí. Přemýšlím, co nás čeká na naší cestě. Potká nás něco nového? Kluci slavnostně slíbili, že nebudou kouřit. Jsem zvědavá, jak silnou budou mít vůli. Všichni spí a uralská tajga se rozprostírá všemi směry.

Aby si právě napsaná slova potvrdila, podívala se okénkem na ruskou divočinu.

Kromě přízračného odrazu své vlastní tváře ve skle a hluboké temnoty za ním toho moc neviděla, ale ta prázdnota ji fascinovala a musela ji stále sledovat. A pak se najednou přistihla, že myslí na své rodné město a na rodiče, kteří ji budou postrádat, na Dorošenka a na Igora, na své zmatené city k nim a na tajemného muže s knírkem... Přitahoval ji? Deník jí vypadl z rukou na klín a její příliš těžká víčka se zavřela. Ponořila se do neklidného a bezesného spánku.

Zinajda „Zina“ Kolmogorová

*Uralský polytechnický institut (UPI), kde studovali členové
Djatlovovy výpravy.*

KAPITOLA 3

Dal jsem si horkou sprchu a vydal se do hotelové haly, kde jsem se měl v devět sejít s Discem. Recepční nám zavolala taxík, který nás nabral a vyložil na naší první zastávce, jíž byl velký obchod s vojenským a námořnickým vybavením. Minulý týden jsem strávil hodiny času na internetu a snažil se najít vše potřebné pro pobyt v horách. Nyní jsem přecházel s jistotou od jednoho regálu ke druhému a podle připraveného seznamu bral už najisto konkrétní vybavení, zatímco Disco si vybíral nový šedesátilitrový batoh, termo prádlo, rukavice, čepici a další výstroj, o kterou přišel kvůli nenechavému taxikáři. Obchod ale bohužel nenabízel lyžařskou kombinézu v jeho velikosti, a jelikož jsme se měli sejít s Vasilijem Popovem a už tak jsme šli pozdě, nákup kombinézy jsme prozatím odložili.

Nastoupili jsme opět do taxíku, projeli kolem Jelcinova prezidentského centra, zabočili doprava a pokračovali podle řeky Iseť. Silnici lemovaly nezajímavé budovy a obnažené stromy, zatímco vedle nás se špinavou břechkou přesouvala houkající auta a trolejbusy. Chodci rázovali po chodnících pokrytých blátem nebo ledovkou se skloněnými hlavami a charakteristickým výrazem chmurné odhodlanosti ve tvářích. Jediný náznak barev v onom šedohnědém zimním ránu bylo možné spatřit na semaforech a vývěsních štítech obchodů psaných v azbuce.

Rozepnul jsem zip své polární bundy s ovčím rounem, vytáhl stříbrnou láhev, odšrouboval uzávěr a dopřál si doušek Jacka Danielse, kterého jsem získal díky pohostinnosti hotelu Hyatt a jeho minibaru.

Disco na mě s úžasem koukal.

„Co je?“ zeptal jsem se ho.

„Říkal jsem snad něco?“

„Ale odsuzuješ mě za to, co?“

Podíval se z okna vozu. „Vůbec, tohle já nedělám.“

Nabídl jsem mu láhev.

„Jdi s tím někam. V deset ráno nechlastám.“

„Není nad dobrej základ, od kterýho se můžeš odpíchnout.“

„Teď už vím, proč lidi nemají rádi spisovatele.“

„Kdo nemá rád spisovatele?“

„Ten chlápek, co se s ním máme setkat – co dělá?“

„Jmenuje se Vasilij Popov,“ vysvětlil jsem mu. „Byl to kamarád Igora Djatlova. Byl mladší než on. Vyslechl dobrovolníky, co se účastnili těch záchranných akcí a několik úředníků, co se podíleli na vyšetřování. Založil nadaci, jejímž cílem je připomínat památku devíti členů expedice. Nevěří tomu, že se dostal na veřejnost kompletní trestní spis Djatlova případu, a žádá už několik let úřady, aby odtajnily i zbytek.“

„Podařilo se mu to?“

„Říkají, že už není co odtajňovat.“

„Ty tomu věříš?“

„Právě to bych chtěl zjistit.“

Z reproduktorů autorádia se ozval John Lennon přerušovaný výboji statické elektřiny a my jsme chvíli jen mlčky seděli a poslouchali Hey Jude, které se mísilo s neartikulovanými elektrickými zvuky. V dále se proti ponuré obloze rýsovala obrovská, ale nedokonče-

ná televizní věž. Její stavbu přerušilo zhroucení Sovětského svazu a honosila se teď díky tomu pejorativním titulem nejvyšší opuštěná stavba na světě. Někdy se jí také říkalo Věž sebevrahů, protože řada nešťastníků ukončila svůj život skokem z jejího vrcholu.

Moje přítelkyně Denise, jež mě měla původně do Ruska doprovodit, aby se zúčastnila rozhovoru s Vasilijem Popovem, se zmínila o Věži sebevrahů, když si na internetu zjišťovala informace o Jekatěrínburgu. Ihned navrhla, že bychom se na ni mohli při prohlídce města jít podívat. Během plánování cesty prožívala extázi, rozplývala se nad různými restauracemi a muzei, které je možné ve městě navštívit. Obzvláště ji vzrušovala návštěva baletu působícího v jednom z nejstarších divadel v zemi.

Teď byla ale mrtvá. Zemřela před sedmi měsíci.

Neuplynul jediný den, kdy bych se nevinil z její smrti.

„Jsou ještě hnusnější, než bejvaly dřív,“ prohlásil Disco a měl na mysli dlouhou řadu prefabrikovaných sídlištních bloků v barvě cigaretového popela, které vyskakovaly všude kolem nás. „Vypadá to jako jedna velká obecní ubytovna.“

„Tehdy to tak skutečně bylo,“ vysvětlil jsem mu a dal si další hlt whisky. „Komunismus, pamatuješ?“

„Nevypadá to, že by se něco změnilo.“

Měl pravdu. Vážně to skoro vypadalo, jako kdyby od pádu režimu neuplynulo celých těch pětadvacet let a jako kdyby byla celá země stále uvězněná ve dvacátém století a úpěla pod těžkým břemenem pochybné ideologie.

„Hele... là-bas,“ vyjekl Disco a ukázal z okénka na vysokou blondýnu s bílou kožešinou čepicí v bílém kožichu a kozačkách až ke kolenům. Stála před napůl zhroucenou budkou a kupovala si praženou kukuřici od nějakého bezzubého muže. „Kde jinde na světě bys mohl tohle vidět?“